

Ενότητα 8:

Η εξέλιξη της ελληνικής
επανάστασης
(1821-1827)

Διδάσκουσα: Πόπη Θεοφάνους

22 Φεβρουαρίου

24 Φεβρουαρίου

8 Ιουνίου

9 Σεπτεμβρίου

Τα γεγονότα της εξέγερσης στη Μολδοβλαχία το 1821

Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης
περνά τον Προύθο

Έναρξη της
επανάστασης

Καταστροφή
στο Δραγατοάνι

Ανατίναξη
μονής Σέκου

Μάρτιος 1821

23 Απριλίου 1821

8 Μαΐου 1821

Η επανάσταση στη νότια Ελλάδα

Η Επανάσταση
ξεκινά

Μάχη της Αλαμάνας
Θάνατος Αθανάσιου Διάκου

Μάχη στο χάνι
της Γραβιάς

Η μεταφορά της Επανάστασης από τις Ηγεμονίες στην Πελοπόννησο

«Η επανάσταση ξέσπασε σε δύο σημεία: το 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης μπήκε στο Γιάσι [= Ιάσιο] και κήρυξε την Επανάσταση στη Μολδαβία και στη Βλαχία. Ένα κίνημα όμως ελληνικού χαρακτήρα δεν μπορούσε να βρει σταθερή υποστήριξη από τον ντόπιο λαό, που ήταν στο σύνολό του αδιάφορος. [...]

Πολύ γρήγορα οι Τούρκοι κατέπνιξαν την επανάσταση στη Βλαχία, που χρησίμευσε απλά ως αντιπερισπασμός για την Επανάσταση στην Ελλάδα.

Μερικούς μήνες ύστερα, ο Δικαίος Παπαφλέσσας κι άλλα μέλη της [Φιλικής] Εταιρείας, εξουδετερώνοντας τους δισταγμούς των προκρίτων, κήρυξαν την Επανάσταση στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τα νησιά του Αιγαίου. Αρχικά το κίνημα ξαπλώθηκε ως τον Όλυμπο και τη Μακεδονία, αλλά από το 1821 περιορίστηκε στην Πελοπόννησο, στη Στερεά Ελλάδα και στα πιο κοντινά νησιά. [...]

*Νίκος Γ. Σβορώνος, Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας, Αθήνα, Θεμέλιο
1992, 67.*

Ο λόγος του Οδυσσέα Ανδρούτσου

[...] Ό,τι είναι να κάνουμε πρέπει να το κάνουμε μια ώρα αρχύτερα γιατί ύστερα θα χτυπάμε τα κεφάλια μας.

Τώρα η Τουρκία είναι μπλεγμένη σε πολέμους και δεν έχει στρατό να στείλει καταπάνω μας.

Ας επωφεληθούμε από αυτή την περίσταση που μας έστειλε ο Θεός ακούοντας τα δίκαια παράπονά μας. [...] Ας επωφεληθούμε από αυτή την περίσταση που μας έστειλε ο Θεός ακούοντας τα δίκαια παράπονά μας. [...] Στα όπλα αδέρφια! Ή να ξεσκλαβωθούμε ή να πεθάνουμε όλοι και βέβαια καλύτερο θάνατο δεν μπορεί να προτιμήσει κάθε Χριστιανός και Έλληνας» (1821)

Κ. Ε. Τσιρόπουλος, (ανθολόγηση), Το Εικοσιένα. Κιβωτός του Νέου Ελληνισμού, [Αθήνα], εκδ. Ευθύνη [1987], 11.

1. Η ευνοϊκή συγκυρία Οι προϋποθέσεις για την επιτυχία της ελληνικής επανάστασης ήταν σαφώς καλύτερες στον **νότιο** ελλαδικό χώρο **(α)**.

Οι
ελληνικοί πληθυσμοί ήταν πυκνότεροι στην
νότια Ελλάδα.

Η παρουσία οθωμανικού στρατού δεν ήταν
ιδιαίτερα ισχυρή

Μεγάλο μέρος των οθωμανικών δυνάμεων
ήταν απασχολημένο στον πόλεμο
εναντίον του Αλή πασά της Ηπείρου.

Πολυάριθμοι
Φιλικοί
προετοίμαζαν και
ανέμεναν τον
ξεσηκωμό

Υπήρχαν ένοπλα
σώματα Ελλήνων
(κλέφτες)

Ελληνικά εμπορικά
σκάφη, που τότε
ήταν εφοδιασμένα
με κανόνια

Η ευνοϊκή συγκυρία (γ)

Πολλοί Έλληνες
διέθεταν
πολεμική
εμπειρία:

Στην ξηρά

στρατιώτες στις ένοπλες
δυνάμεις του Αλή πασά

στον αγγλικό στρατό των
Επτανήσων

Μανιάτες, Σουλιώτες,
Σφρακιανοί

Στη θάλασσα

ναύτες στο τουρκικό
πολεμικό ναυτικό

Ναύτες σε εμπορικά πλοία
που είτε συγκρούονταν με
πειρατές

είτε ασκούσαν πειρατεία

Η ευνοϊκή συγκυρία (δ)

Τα ορεινά
εδάφη της
Πελοποννήσου
και της Στερεάς
διευκόλυναν τον
κλεφτοπόλεμο.

Επαναστατικές Εστίες

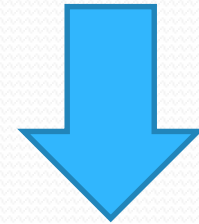
Χάρτης των κυριότερων επαναστατημένων περιοχών
κατά τη διάρκεια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας

Επανάστατικές Εστίες

- Η επανάσταση ξέσπασε σε διάφορα σημεία της Πελοποννήσου τον Μάρτιο του 1821. Έπειτα, επεκτάθηκε:
- στη Στερεά Ελλάδα
- την Κρήτη
- το Αιγαίο
- την Ήπειρο
- τη Μακεδονία
- τη Θράκη.
- Επεκτάθηκε ακόμη και στην Κύπρο και τη Μικρά Ασία.

Επαναστατικές Εστίες

- Η απελευθέρωση μιας τόσο μεγάλης περιοχής, όμως, ξεπερνούσε τις δυνατότητες του ελληνισμού. Η καταστολή της επανάστασης ήταν άμεση, όπου:

- Οι περιοχές ήταν πεδινές (π.χ. στη Μακεδονία και στη Θεσσαλία).
- Οι περιοχές ήταν κοντά στο οθωμανικό κέντρο και η κινητοποίηση του οθωμανικού στρατού ήταν εύκολη και γρήγορη (π.χ. στη Θράκη, στη Μικρά Ασία, **στην Κύπρο**).

Επαναστατικές Εστίες

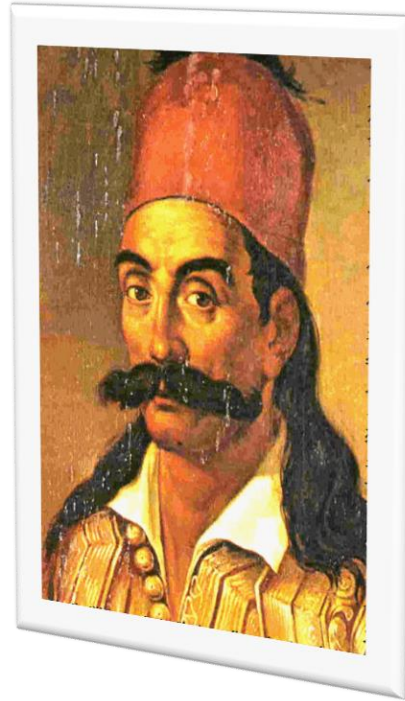
- Η επανάσταση εδραιώθηκε στην:

- Πελοπόννησο,
- Στερεά Ελλάδα
- Νησιά του Αιγαίου

3. Οι πρωταγωνιστές

► Τους αναγνωρίζετε;

▶ Θόδωρος Κολοκοτρώνης

Τα επιτεύγματά του:

1821: Κατάληψη Τριπολιτσάς

1822: Δερβενάκια

► Γεώργιος Καραϊσκάκης

■ Γενικός αρχηγός του
Επαναστατικού στρατοπέδου το
1826-1827.

**- Δεν διστάζει να μπει στη
φωτιά της μάχης ...**

► Οδυσσέας Ανδρούτσος

Μάχη
στο χάνι
της
Γραβιάς

◀ Κωνσταντίνος Κανάρης

► Χαρακτικό με τον Κωνσταντίνο Κανάρη (μεταξύ των ετών 1828-1831). Ο Κανάρης (1793 ή 1795-1877)

γεννήθηκε στα Ψαρά. Συμμετείχε σε πολλές επιχειρήσεις στη θάλασσα. Από τις πιο σημαντικές ήταν η ανατίναξη της ναυαρχίδας του οθωμανικού στόλου στο λιμάνι της Χίου, ως αντίποινα για την καταστροφή του νησιού από τον οθωμανικό στρατό.

► Ο μπουρλοτιέρης του Αγώνα

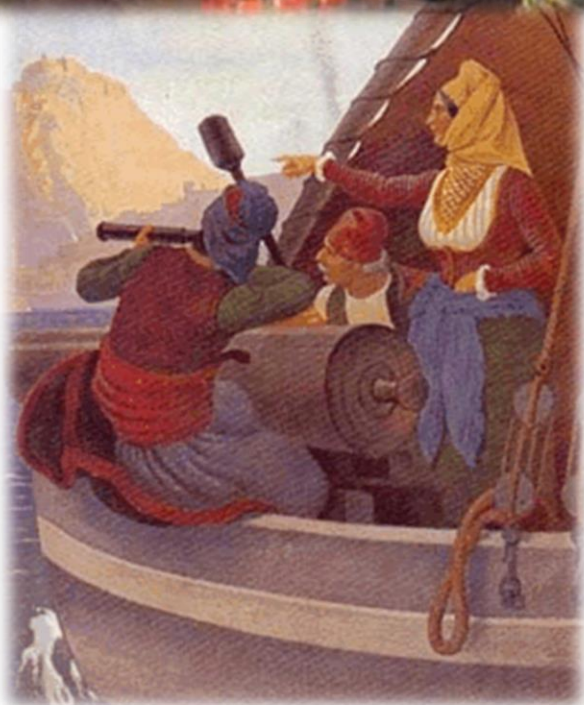

◀ *Σημαία Μιαούλη*

▶ **Ανδρέας Μιαούλης**

▲ *Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα*

▲ *Μαντώ Μαυρογένους*

**Η φάση των επιτυχιών
(1821-1824)**

**Η φάση της κάμψης
(1825-1827)**

1822

1826

Εμφύλιος Πόλεμος

- Αρχικά ως πολιτική σύγκρουση και λίγο αργότερα ως ένοπλη αναμέτρηση.

Η φάση των επιτυχιών (1821-1824)

Μάρτιος 1821

23 Απριλίου 1821

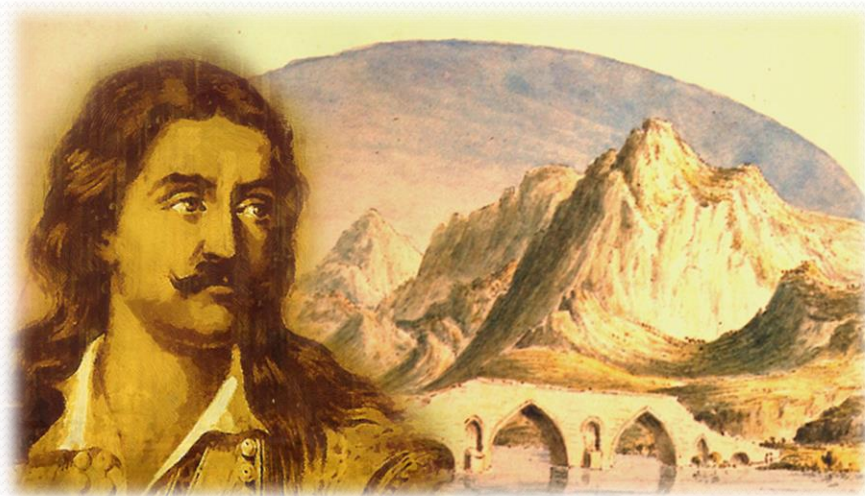
8 Μαΐου 1821

Η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα

↓
Η Επανάσταση
ξεκινά

↓
Μάχη της Αλαμάνας
Θάνατος Αθανάσιου Διάκου

↓
Μάχη στο χάνι
της Γραβιάς

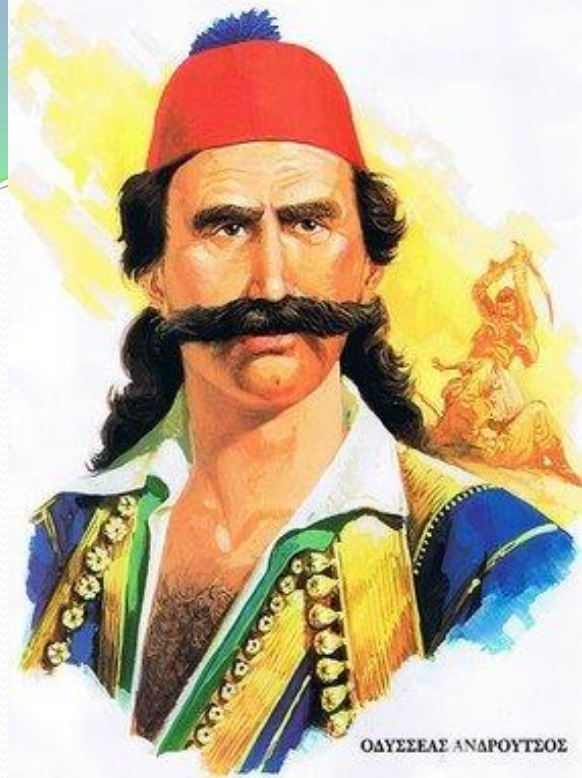
► Ο **Διάκος** οδηγεί τους Δερβενοχωρίτες στη μάχη. Έγχρωμη λιθογραφία. Peter Von Hess.

«Η Μάχη της Αλαμάνας». Αλέξανδρος Ησαΐας

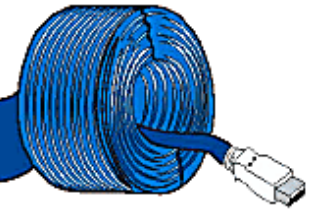

► Χάνι της Γραβιάς – 8 Μάη 1821
Οδυσσέας Ανδρούτσος

Απρίλιος 1821

23 Σεπτεμβρίου 1821

Ξεκινά η πολιορκία
της Τριπολιτοάς

Άλωση
της Τριπολιτοάς

Σκληρά Αντίποινα

► Απαγχονισμός Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' στην
Κωνσταντινούπολη
(Απρίλης 1821)

▶ Απαγχονισμός Αρχιεπισκόπου Κυπριανού στην Κύπρο

1822

■ Σφαγές της Χίου:

- 23.000 Έλληνες σφάχτηκαν,
- 47.000 αιχμαλωτίστηκαν,

Αν δεν το έβλεπα με τα μάτια μου, δεν θα το πίστευα ποτέ πως η καταστροφή ήταν ολοκληρωτική..... Από έναν πληθυσμό 130.000 Ελλήνων απέμειναν 800 ως 100 άτομα σκορπισμένα εδώ και εκεί στην ύπαιθρο...

Άγγλος Ιερέας

◀ 2 Απριλίου 1822 Καταστροφή της Χίου,
Ευγένιος Ντελακρουά

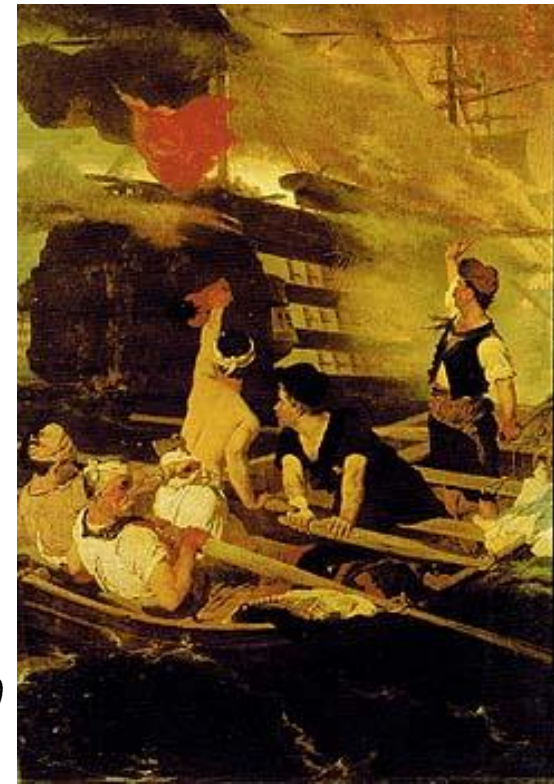

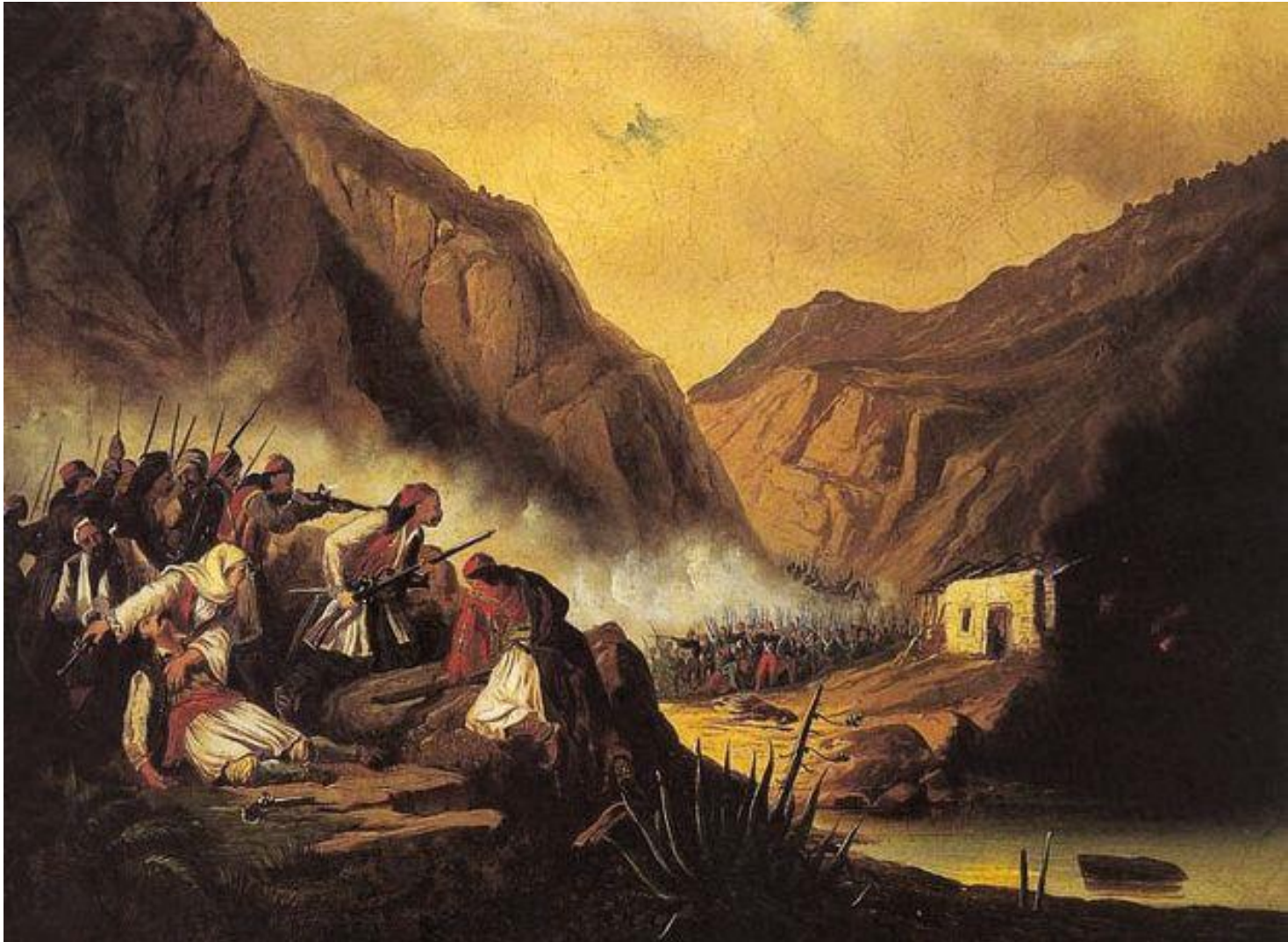

◀ Πίνακας (1896) του ζωγράφου [Κωνσταντίνου Βολανάκη](#) (1837–1907) με τη ναυαρχίδα του οθωμανικού στόλου στη Χίο το 1822 να ανατινάζεται από τον Κωνσταντίνο Κανάρη. Η ανατίναξη έγινε ως αντίποινα (εκδίκηση) για την καταστροφή του νησιού από τα οθωμανικά στρατεύματα. Βλέπουμε το πυρπολικό που ανατινάζεται και μεταδίδει τη φωτιά στο οθωμανικό πλοίο.

▶ Η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη (πίνακας του [Νικηφόρου Λύτρα](#))

25 - 28 Ιουλίου 1822: Νίκη στα Δερβενάκια
(Κολοκοτρώνης - Δράμαλης)

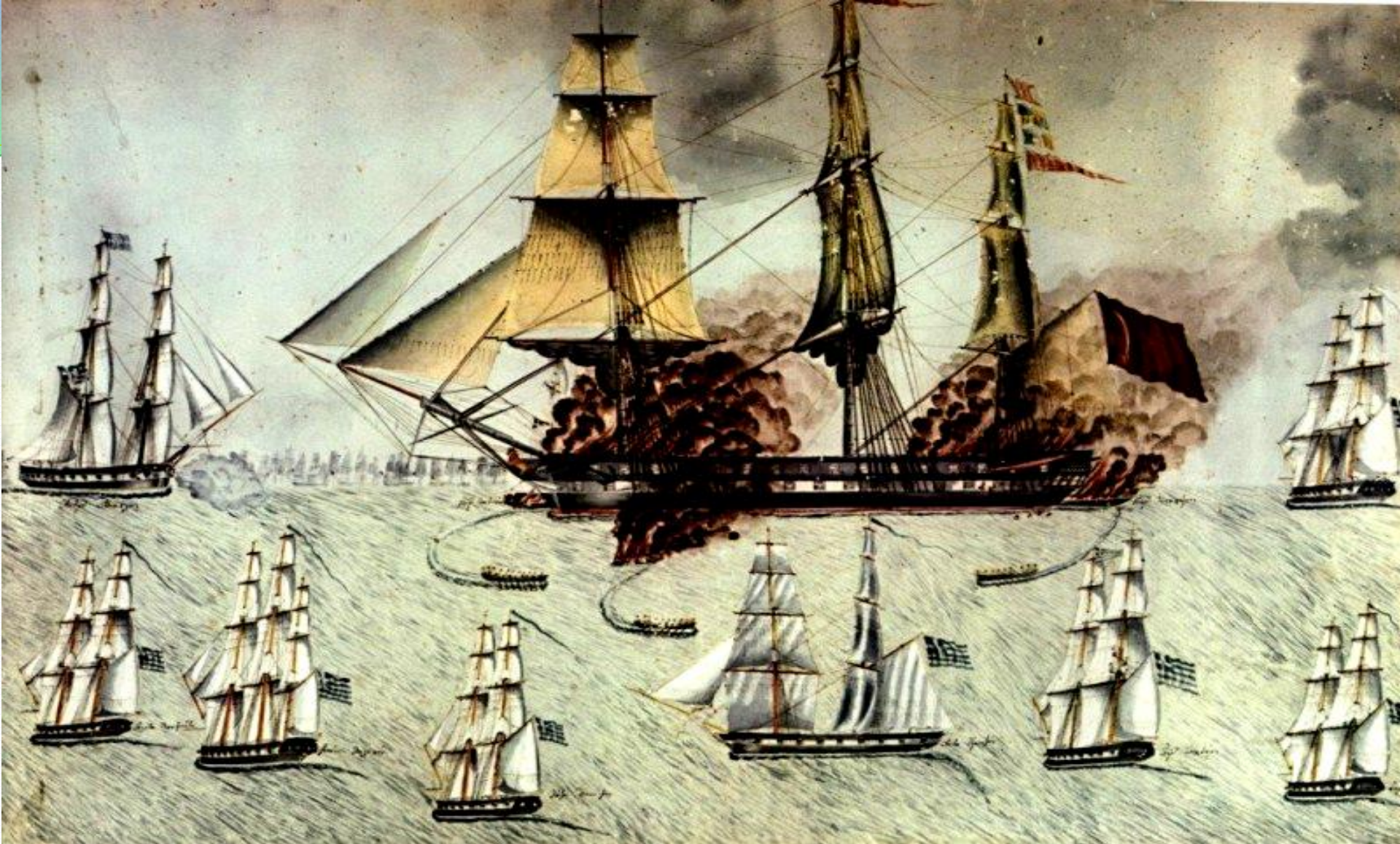
1824

Το 1824 ο σουλτάνος ήρθε σε συμφωνία με τον ηγεμόνα της Αιγύπτου **Μοχάμετ Άλι**, προσφέροντάς του, σε περίπτωση καταστολής της επανάστασης, την Κρήτη και την Πελοπόννησο. Πράγματι, αιγυπτιακός στρατός κατέπνιξε την επανάσταση στην Κρήτη και κατέστρεψε την Κάσο, ενώ

τουρκικές δυνάμεις έκαναν το ίδιο στα **Ψαρά.**

▲ Καταστροφή των Ψαρών

▲ Η ελληνική απάντηση δόθηκε στη **ναυμαχία του Γέροντα** (29 Αυγούστου 1824), στην οποία ελληνικές ναυτικές δυνάμεις με επικεφαλής τον Α. Μιαούλη κατάφεραν ισχυρό χτύπημα στον τουρκοαιγυπτιακό στόλο.

Η φάση της κάμψης

Η φάση της στρατιωτικής κάμψης

(1824-1827)

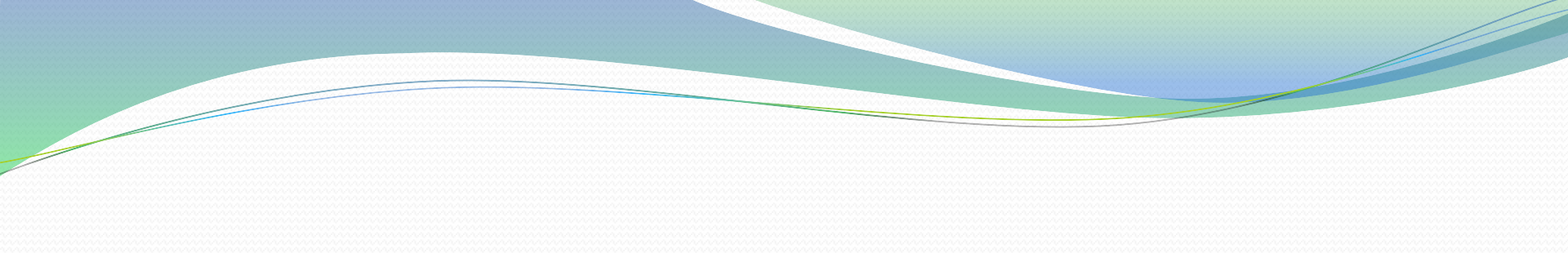
1825: Ιμπραήμ ανακαταλαμβάνει μεγάλο μέρος της Πελοποννήσου.

Θάνατος του Παπαφλέσσα στο Μανιάκι (20 Μάη 1825).

Μάχη στους Μύλους της Λέρνης (13 Ιουνίου 1825).

Δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου (1825-6) από τους Τουρκοαιγυπτίους – έξοδος του Μεσολογγίου (Απρίλης 1826).

Θάνατος του Καραϊσκάκη (23 Απριλίου 1827). Κατάληψη της Ακρόπολης των Αθηνών.
Η επανάσταση κινδυνεύει.

Πολιορκία του Μεσολογγίου (1825-1826)

«Οι μαχητές του Μεσολογγίου, οι δημιουργοί του κορυφαίου γεγονότος της Επανάστασης, [...] έδειξαν ποια είναι τα ακραία όρια της ανθρώπινης ευψυχίας. Οι Έλληνες συγκλονισμένοι,, συνειδητοποίησαν πόσο δύσκολη ήταν η κατάσταση. Παρόλο, όμως, που το συλλογικό άρχισε να κερδίζει έδαφος, οι φιλοδοξίες των πολιτικών και στρατιωτικών δεν καταλάγιασαν. Αντίθετα, ο φιλελληνισμός, που είχε καμφθεί εξαιτίας των εμφυλίων πολέμων, φούντωσε ξανά σε όλη την Ευρώπη και στις Η.Π.Α [...]. Στη διάρκεια του ενός χρόνου που το Μεσολόγγι έμεινε απόρθητο, η Επανάσταση, αν και σε κρίσιμη φάση, δεν έσβησε και, επομένως το αγγλικό σχέδιο και οι αγγλο-ρωσικές διαπραγματεύσεις που έθεσαν τις βάσεις για την επίλυση του ελληνικού ζητήματος με διπλωματικά μέσα έγιναν σε χρονική περίοδο που η Επανάσταση όχι μόνο ήταν ζωντανή αλλά και που προκαλούσε το θαυμασμό της Ευρώπης [...].»

Γ. Γιαννόπουλος, «Τα πολεμικά γεγονότα, η κρίσιμη τριετία, 1825-1827», Ιστορία του νέου ελληνισμού, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα 2003, τ.3, 111.

Εμίλ Ντε
Λασάνκ

Διονύσιος Σολωμός – Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι

Ἄκρα τοῦ τάφου σιωπὴ στὸν κάμπο βασιλεύει·
Λαλεῖ πουλί, παίρνει σπειρί, κ' ἡ μάνα τὸ ζηλεύει.
Τὰ μάτια ἢ πείνα ἐμάύρισε· στὰ μάτια ἢ μάνα μνέει·
Στέκει ὁ Σουλιώτης ὁ καλὸς παράμερα, καὶ κλαίει:
«Ἔρμο τουφέκι σκοτεινό, τί σ' ἔχω γὼ στὸ χέρι;
Ὅποῦ σὺ μοῦγινες βαρὺ κι ὁ Ἄγαρηνὸς τὸ ξέρει.»

Μνημείο Κυπρίων υπερασπιστών του Μεσολογγίου, στο Μεσολόγγι

► Οι Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία), παρακινημένες από δικούς τους λόγους, αποφάσισαν (**Συνθήκη του Λονδίνου, 6 Ιουλίου 1827**) την ειρήνευση και τη δημιουργία ελληνικού κράτους. Ήταν μια απόφαση που άλλαξε ουσιαστικά τα δεδομένα του ελληνικού ζητήματος. Η επανάσταση, ωστόσο, δεν είχε ακόμη τελειώσει.

